

מאימתי פרק ראשון ברכות

ה. תורה אור השלם

1. ברוך אפקיד רוחי פריחה אותי יי אל אמת: תהלים לא ו
2. רגזו ואל תחטאו אמרו בלבבכם על משפכם ד דמון קלה: תהלים ד ה
3. יאמר יי אל משה עזה אלי תהרה ויהי שם ואתנה לך את לחות האבן ותתורה והמצוה אשר כתבתי להוראתם: שמות טז ב
4. רוממות אל בגרונם ותרב פיפיות בך: תהלים קמט ו
5. יעלוו חסידים בלבדו ירננו על משבובות: תהלים קמט ה
6. כי אדם לעמל יולד ובני רש יגביהו עוף: משלי כ ה
7. התעייף עיניו בו ואיננו כי עשה יעשה לו כנפים כנשר יעוף השמים: משלי כ ה
8. מני רעב ולחמי רשף וקטב מרירי וען הבמות אשלה גם עם תמת חולי עפר: דברים לב כד
9. ויאמר אם שמועי תשמע לקול יי אלהיך והישר בעיניו תעשה והאונת למצותיו ושמרת כל חקיו כל המצוה אשר שומתי במצרים לא אשים עליך כי אני יי רפאי: שמות טז כ
10. נאלמתי דומיה החשיתי מטוב וכאבי נעבר: תהלים לו ט
11. כי לקח טוב נתתי לכם תורתי אל תעזבו: משלי ד ב
12. נחפשה דרבינו ונתחזקה ונשובה עד יי: איכה ג מ
13. אשרי הגבר אשר תיסרנו יי ומתורתך תלמדנו: תהלים צד י
14. כי ירע אשר יאהב יי ויזיח וכאב את בן ירעה: משלי ג ב
15. ויי חפץ דבאו החלי אדם תישם אשם נפשו וימי ירע יאריך ימים ותפן יי בידו יצלת: יעשירנו ג ג
16. ברוך אלהים אשר לא הסיר תפילתי וחסדו מאמתי: תהלים סו כ
17. וכל קרנן מנתקת מעל פמלח תמלח ולא תשביית מלח ברית אלהיך מעל מנתקת על כל קרנך: תקריב מלחתי ייקרא ב ג
18. מלח ברית הברית אשר עזו יי את משה לכרת את בני ישראל בארץ מואב מלבד הברית אשר כרת אמת בורכי: דברים כט ח
19. וידעת יי כל לבבך כי כאשר יסר איש את בנו יי אלהיך מוסר: משלי ו כ

החשימי מטוב מן המורה: ולאני נענה. מכה עכורה: **המור** עלבז שפירש הימנו דבר חשוב כזה ומתוך דוחקו מכרו: **ושמה** שהרי הקב"ה מזהירנו מלעזוב אותה ומשכחה לפניהם בלחץ עוז אחר שנתנה להם: **שפשה ולא מלא.** לא מלא עבירה יצדו ששכחיהו ראוין יסורין הללו לזכא: **אשרי הגבר אשר תיסרנו יי ומסורתך תלמדנו.** ששכחיהו יסורין כריך אדם לזכא לדי תלמוד תורה: **יסורין של אהבה.** הקב"ה מייסרו בעוה"ז לזכא שום עון כדי להרבות שכרו בעולם הבא יותר מכדי זכימותו: **וה' חפץ דכאו החלי מי שהקב"ה חפץ צו מלחו ציסורין: אשם.** קרצן: **נפשו.** מדעמו: **דבר זה.** שאשרי אדם אשר תיסרנו יי: **מסורתך תלמדנו.** כלומר מסורתך אנו למדין אותו: **נאמר כרים ציסורין דכסיז אלה דכרי הכרים.** אחר הקללות נאמר במשנה תורה: **אף יסורין ממרקין כל עונותיו של אדם גרסי:** ודרך חיים. **מיי העוה"ז חיוין לו תוכחות מוסר לאלים וצניע**

ואם תלמיד חכם הוא. שרגיל במשנתו לחזור על גרסתו תמיד לוי כרך: **ירגיו יצר טוב.** שיעשה מלחמה עם יצר הרע: **ודומו סלה.** יוס הדומיה הוא יוס המות שהוא דומיה עולמית: **זה מקרא.** חומש שמורה לקרות בתורה: **זו משנה.** שיתעסקו במשנה: **זה גמרא.** ספרת טעמי המשניות שממנו יולאה הוראה. אבל המורים הוראה מן המשנה נקראו מזלי העולם במס' סוטה (דף כג.). **כלאו אוהו חרצ של שמי פיוס בידו.** להרוג את המזיקין: **מאי משמע.** (ב) דבקריאת שמע: **הסעיף עיניך צו.** אס תכפל וסגרת עיניך בתורה (א) היא משמחת ממך: **וצני רשף יגביהו עוף.** העוף מסלק ממך (י): **קטב מרירי.** זה שס עד הזכרים במסכת פסחים (דף ק"א): **ולחומי רשף.** כתיב צין רעב למזיקין נדרש לפניו ולחמיו יסורין ומזיקין: **אפילו פינקוס של ציפ רכן יודעים.** שהמורה מנייה שלמדני מספר חומש אס שמוע תשמע וגו' כל הממלה אשר שמתו וגו'. ואפילו הקטנים שלל הגיעו לספר איוב כבר למדו:

הגהות הב"ח

- (א) גם אס קבלס עליו מאחבה מזה מכני:
- (ב) רש"י ד"ה מאי משמע סמך דבקריאת שמע:
- (ג) ד"ה הסעיף וכו' בתורה הס"ד וחל"כ מ"ה וצני היא משמחת: (ד) מ"ה וצני רשף וכו' העוף מסלק ממך את בני רשף הס"ד:

מוסף רש"י

לעולם ירגיו אדם יצר טוב על יצר הרע. אס הגר הרע אמר לו עשה עבירה זו, לא דיו שפשה מן העבירה אלא הויק ועשה מזה (סנהדרין ק"א). יפשפש במעשיו. שפשה ככ, ויחוק עבירות שצדו ויסרה ויסב (ערוך ג' ב).

רבינו חננאל

[הא] דאמינן ברוך לומר מפסוקי דרחמי כגון ברוך אפקיד רוחי, נהגו לאומרו בכלל השכונות, וטפי מהם לא מותרתין ליה.

רב ניסים גאון

מה אשם לדעת אף יסורין לדעת כי הקרבנות אין מותר להקריבן אלא ברצון בעלים ולא בעל כורחן כדתיא (ערוך דף דא וכו') יקריב אותו מלמד שכופין אותו יכול בעל כורחו תל לרצונו הא כיצד כופין עד שיאמר רוצה אני ואומר עד מנין למתעסק בקדשים שפסול וכו' לעכב מנין תלמוד לומר לרצונכם תובחוו (לרצונכם ובחז) לרעתכם ובחז ויאיתא בשחיטת חולין בפי הכל שוחטין (דף י) ובמס' גהים כפרק אין בין מדר הגהה מחבו (דף ק"ה) איתא אמר ר' יוחנן הכל צריכין [יעת] חוץ ממוסר ספרה:

מסיני: **א"ר יצחק כל הקורא ק"ש על מטתו כאלו אוהו חרב של שתי פיות בידו שנאמר רוממות אל בגרונם וחרב פיפיות בידם מאי משמע אמר מר זוטרא ואיתימא רב אשי מרישא דענינא דכתיב יעלוו חסידים בכבודו ירננו על משבובותם וכתוב בתורה רוממות אל בגרונם וחרב פיפיות בידם.** ואמר רבי יצחק כל הקורא קריאת שמע על מטתו מזיקין בדילין הימנו שנאמר **ובני רשף יגביהו עוף ואין עוף אלא תורה שנאמר התעייף עיניך בו ואיננו ואין רשף אלא מזיקין שנאמר מ"ז רעב ולחומי רשף וקטב מרירי.** אמר רבי שמעון בן לקיש כל העוסק בתורה יסורין בדילין הימנו שנאמר ובני רשף יגביהו עוף ואין עוף אלא תורה שנאמר התעייף עיניך בו ואיננו ואין רשף אלא יסורין שנאמר מ"ז רעב ולחומי רשף וקטב מרירי. אמר רבי יוחנן **הא אפילו תינוקות של בית רבן יודעין אותו שנאמר ויאמר אם שמוע תשמע לקול ה' אלהיך והישר בעיניו תעשה והאונת למצותיו ושמרת כל חקיו כל המחלה אשר שמתי במצרים לא אשים עליך כי אני ה' רופאך אלא כל שאפשר לו לעסוק בתורה ואינו עוסק הקב"ה מביא עליו יסורין מכוועין ועוקרין אותו שנא' **ונאלמתי דומיה החשיתי מטוב וכאבי נעבר ואין טוב אלא תורה שנאמר כי לקח טוב נתתי לכם תורתא אל תעזבו.** אמר רבי זירא ואיתימא רבי חנינא בר פפא בא וראה שלא כמדת הקב"ה מדת בשר ודם מדת בשר ודם אדם מוכר חפץ לחבירו מוכר עצב ולוקח שמח אבל הקב"ה אינו כן נתן להם תורה לישראל ושמח שנא' **כי לקח טוב נתתי לכם תורתא אל תעזבו.** אמר רבא ואיתימא רב חסדא אם רואה אדם שיסורין באין עליו יפשפש במעשיו שנא' **נחפשה דרכינו ונחקורה ונשובה עד ה' פשפש ולא מצא יתלה בתורה שנאמר י"ג אשרי הגבר אשר תיסרנו יי ומתורתך תלמדנו ואם תלה ולא מצא בידוע שיסורין של אהבה הם שיסורין שנאמר **כי את אשר יאהב ה' יוכיח.** אמר רבא אמר רב סחוריה אמר רב הונא כל שהקב"ה חפץ בו מדכאו ביסורין שנאמר **וה' חפץ דכאו החלי יכול אפילו אקבלם מאהבה תלמוד לומר אם תשים אשם נפשו מה אשם לדעת אף יסורין לדעת ואם קבלם (ב) מה שכרו יראה ורבי יאריך ימים ולא עוד אלא שתלמודו מתקיים בידו שנא' **וחפץ ה' בידו יצלח פליגי בה רבי יעקב בר אידי ורבי אחא בר חנינא חד אמר אלו הם יסורין של אהבה כל שאין בהן בטול תורה שנאמר אשרי הגבר אשר תיסרנו יי ומתורתך תלמדנו וחד אמר אלו הם יסורין של אהבה כל שאין בהן בטול תפלה שנאמר **ברוך אלהים אשר לא הסיר תפילתי וחסדו מאמתי אמר להו רבי אבא ברביה דר' חייא בר אבא הכי אמר ר' ר' חייא בר אבא א"ר יוחנן אלו ואלו יסורין של אהבה הן שנאמר כי את אשר יאהב ה' יוכיח אלא מה ת"ל ומתורתך תלמדנו אל תקרי **תלמדנו** אלא לחרות יסורין שממרקין כל גופו של אדם על אחת כמה וכמה והיינו דרבי שמעון בן לקיש דאמר רשב"ל נאמר ברית במלח ונאמר ברית ביסורין נאמר ברית במלח דכתיב **ולא תשכית מלח ברית ונאמר ברית ביסורין דכתיב **אלה דברי הברית מה ברית האמור במלח ממתקת את הבשר אף ברית האמור ביסורין יסורין ממרקין כל עונותיו של אדם: תניא רבי שמעון בן יוחאי אומר שלש מתנות טובות נתן הקדוש ברוך הוא לישראל וכולן לא נתנן אלא ע"י יסורין אלו הן תורה וארץ ישראל והעולם הבא תורה מנין שנאמר אשרי הגבר אשר תיסרנו יי ומתורתך תלמדנו ארץ ישראל דכתיב **כי כאשר ייסר איש את בנו ה' אלהיך מוסר** וכתוב בתורה **כי ה' אלהיך מוסר** ודרך חיים תוכחות מוסר. תני תנא קמיה דר' יוחנן כל העוסק בתורה ובגמילות חסדים **כי נר מצוה ותורה אור ודרך חיים תוכחות מוסר.** תני תנא קמיה דר' יוחנן כל העוסק בתורה ובגמילות חסדים וקובר**************